

Zdôvodnenie návrhov obecného erbu Veľkých Držkoviec (Okres Topoľčany)

1.

Veľké Držkovce

Vznikli v roku 1976 zlúčením 3 obcí - Dolné Držkovce (1970, 400 obyvateľov), Čuklasovce (1970, 314 obyvateľov) a Horné Držkovce (1970, 213 obyvateľov). Obec Držkovce sa spomína už v roku 1232 ako osada Filipa, syna comesa Dezidera. V roku 1400 sa obec spomína ako Dersk. V roku 1426 sa spomínajú Dolné Držkovce ako Also Dersk, 1497 Draskovec, 1525 Derskocz, 1773, Dolné Drsskowcze. Maďarský názov obce sa ustálil v podobe Alsó Drskóc. Dolné Držkovce boli kuriálnou obcou zemianskeho rodu Držkovský (Drskóczy, Draskóczi). V 15. a 16. storočí sa rozčlenil na rôzne vetvy s priezviskami Kun, Laskár, Repa, Reštien, Ziho, Ruin, Vlk (Farkaš) a Kováč. Časť držkovských zemanov uprednostňovala naďalej priezvisko utvorené z prídomku - Držkovský, Drškóci, Derskóczy. Všetky spomínané priezviská už nepatrili len pôvodnému rodu, ale aj rodinám, ktoré sa do Dolných Držkoviec priženili.

V roku 1598 mali Dolné Držkovce 22 šľachtických domov, v roku 1828 mali 20 domov a 219 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V 16. a 17. storočí je doložené pestovanie viniča. V roku 1673 v obci žili aj hrnčiarske a kožušnicke rodiny. Doplnkovým zamestnaním obyvateľov bolo v 17. a 18. storočí vtáčnictvo - chytenie a predaj lesného a poľného vtáctva. V 17. a 18. storočí v obci žili alebo vlastnili majetky ďalšie šľachtické rodiny, napr. Kurthy, Krajcsi, Toman, Szakallos, Schurmann, Morvay, Dohnány. V starej zemianskej kúrii sa narodili Ľudovít (1830) a Mikuláš (1824) Dohnányovci - spolupracovníci Ľudovíta Štúra.

V Dolných Držkovciach sa narodil aj Ján Morvay (1805 - 1842). Vyštudoval teológiu v Trnave (1828) a stal sa farárom v Dubníku. Patril k bernolákovcom. V roku 1831 preložil do slovenčiny a vydal príručku proti cholere. Podľa kongregačného zoznamu trenčianskej šľachty z roku 1748 patrili rodiny Morvayovcov medzi zemepanské rody Záhorskeho (okolie Bánoviec) okresu i medzi kurialistov v Držkovciach. Ďalšou významnou osobnosťou, ktorá sa v obci narodil bol nitriansky arcibiskup Dr. Karol Kmeťko (1875). Na území obce sa nachádzajú kultúrne pamiatky. Na obecnom úrade je umiestnená pamätná tabuľa bratom Ľudovítovi a Mikulášovi Dohnánymu - štúrovcom a kultúrnym dejateľom. Ďalej je tu kostol sv. Cyrila a Metoda (1931) a bývalý notársky dom.

Horné Držkovce

Vznikli pravdepodobne delením majetku rodu Držkovských a jeho dedičov. Prvá písomná zmienka je z roku 1358. V roku 1515 sa spomínajú ako Felsew Derskfalva, 1773 ako Horné Drsskowcze, maďarsky Felso Drskóc (Felsodraskóc). V roku 1598 mala obec 15 domov, v roku 1784 31 domov a 155 obyvateľov, 1828 16 domov a 146 obyvateľov. V 17. a 18. storočí sa spomínajú v obci viaceré zemianske rodiny - Striha, Slobodník, Staňo, Váczy, Ztuparič, Redeky, Peťko a ďalšie. V obci sa nachádza kultúrna pamiatka - kaplnka (1900).

Čuklasovce

Spomínajú sa v roku 1352 ako Chuklaz, 1598 Cwklssocz, 1773 Čuklasowcze, maďarsky Csuklász. Boli kuriálnou dedinou zemianskeho rodu Čuklasovských (Csuklásóczi, Csuklaszi) a ich dedičov. V roku 1352 sa spomína zeman Štefan z Čuklasoviec. Iný Štefan z Čuklasoviec bol v roku 1514 a 1523 vo funkcii kráľovho človeka. V roku 1523 mal v obci majetky Pavol Csuklász (Čuklás) z Malých Oponíc. V nasledujúcich storočiach sa v obci spomínajú ďalšie zemianske rodiny, napr. Borčický, Rybár (aj Rybárik), Maríkovský, Kvašovský, Kmeth, Ghilányi a iné. V roku 1598 mala obec 18 zemianských domov, 1784 30 domov a 188 obyvateľov, 1828 24 domov a 136 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Všetky 3 obce zostali kuriálnymi (zemianskymi) obcami až do zrušenia poddanstva v roku 1848. Táto skutočnosť ovplyvnila aj symboliku týchto obcí. Dolné a Horné Držkovce si vytvorili vlastné pečatidlá až v 19. storočí. Zostali po nich nápisové pečate s prvkami šľachtických erbov. Obec bola zemianskou až do zrušenia poddanstva v roku 1848. Symbol Čuklasoviec čerpá zo znaku Habsburgovcov, ktorí boli v roku 1526 - 1918 uhorskými kráľmi. V Čuklasovciach sa narodil bernolákovec Ján Morvay (1808). Pochádzal zo šľachtickej rodiny. Prekladal rôzne literárne diela. V obci sa nachádza kultúrna pamiatka - zvonička, ktorá slúži svojmu účelu dodnes.

Obsah a forma návrhov obecného erbu

2.

Pečate spomínaných obcí uverejnil J. Fojtík vo svojej knihe Mestské a obecné pečate Trenčianskej župy. Najvýznamnejšia časť obce Veľké Držkovce - Dolné Držkovce použili v roku 1881 pečať, kde symbol obce má formu šľachtického erbu bez prilby. V štíte nad pažitou sú iniciály obce A. D. (Alsó Drskóc = Dolné Držkovce). Nad štítom vyrastá z koruny zviera, ktoré drží v pravej končatine šablú. Po bokoch štítu sa nachádzajú prikrývadlá. J. Fojtík videl v zvierati leva.

Je isté, že zviera so šablou vyrastajúce z koruny pochádza z rodového erbu šľachticov z Dolných Držkoviec. Podľa dostupnej literatúry (Sieb-macher - Csergheo, Kempelen, Nagy) žiaden z významných miestnych rodov v 18. a 19. storočí nepoužíval leva. Erb Laskárovcov a Dohnányovcov dostupná literatúra neuvádza. V 18. a 19. storočí v obci žil významný zemiansky rod Morvayovcov s prídomkom „z Dolných Držkoviec - de Alsó Drskóc“. Morvayovci dostali erbovú listinu (armáles) v roku 1655 (podľa iných prameňov už 1653). V ich erbe sa nachádza medveď držiaci šablú. Z koruny vyrastajúci medveď so šablou je aj klenotom erbu. Medveď sa opisuje ako strieborný (biely) alebo v prirodzenej (čiernej) farbe. Drží striebornú (bielu) šablú. Štít je modrý, prikrývadlá modro-zlaté a červeno-strieborné. Rod Morvayovcov mal v obci majetky aj v 19. storočí, teda v období, kedy vznikla aj obecná pečať.

Na základe uvedených faktov je pravdepodobné, že zvieraťom v pečati Dolných Držkoviec nie je lev, ale medveď. Tento názor potvrdzuje aj stvárnenie zvieraťa - vyrastajúci lev by mal mať vyznačený chvost. Medveď vyrastajúci z koruny a držiaci šablú bol na základe uvedeného rozboru zaradený do obecného erbu ako symbol Dolných Držkoviec. Medveď symbolizuje v heraldike odvahu, silu a bojovnosť. Na Slovensku patrí medveď k najobľúbenejším heraldickým figúram.

Horné Držkovce majú nedátovanú nápisovú pečať použitú v roku 1870 - 1873. V pečatnom poli sú kurzívou stvárnené iniciály F. D. (Felső Drskóc). Nad nimi je štylizovaná korunka (podľa J. Fojtíka) a 3 krátke halúzky (podľa tvaru ihličnaté).

Čuklasovce používali pečať dátovanú rokom 1733. Podľa nej tvorí symbol obce dvojhlavý orol, nad ktorým je otvorená koruna. Kruhopic tvoria slová a rok - SIGILLVM. PAGI. CSVKLASZ 1733 (Pečať obce Čuklasovce 1733). Dvojhlavý orol je starý heraldický symbol. Je atribút proroka Elisea. Ako ornament sa objavuje v Oriente už okolo roku 1000 pred n.l. V 12. storočí bol jedným zo znakov Byzantskej ríše. V 12. a 13. storočí sa objavuje v erboch európskych miest a šľachticov. Na Slovensku bol dvojhlavý orol rodovým symbolom rodov z Rimavskej Seči (Széchy) a Drienčan (Derencsényi). Tieto rody však nevlastnili majetky v Čuklasovcisch a vymreli dávno pred vznikom obecného pečatidla. Podobne možno vylúčiť vplyv erbu Petrociovcov - pánov Košece. Dvojhlavý orol sa ustálil v 15. storočí ako symbol Sv. Ríše rímskej národa nemeckého. Jej cisármi boli od 15. storočia (takmer nepretržite) Habsburgovci. Dvojhlavý orol sa stal trvalou súčasťou veľkého znaku habsburskej dynastie a jej dŕžav. Habsburgovci sa stali v roku 1526 uhorskými kráľmi a s ich znakom sa často stretávame aj na Slovensku. Za zásluhy Habsburgovci rozširovali erby šľachty a miest práve dvojhlavým orlom. Niektoré obce a mestá si zvolili práve tento symbol, napr. Lula, Mankovce, Lužianky - Šarlužky, Námestovo. Čuklasovce teda patria k obciam, ktorých symbol korení v štátnom znaku habsburskej monarchie.

Dvojhlavý orol je symbolom moci, víťazstva a vlády. Používali ho aj panovníci Ruska, Srbska a Albánska.

Symbole troch spomínaných obcí sa stali súčasťou návrhov obecného erbu. V prvom prípade je štít delený (2/3:1/3) a štiepený (horná časť 2/3). Ľavá polovica (heraldicky pravá) štiepenej časti štítu obsahuje symbol Dolných Držkoviec (medveď so šablou vyrastajúci z koruny). Pravá (heraldicky ľavá) polovica štítu obsahuje symbol Čuklasoviec (dvojhlavý orol s otvorenou korunou). V dolnej tretine štítu (päte štítu) sa nachádza symbol Horných Držkoviec (koruna a tri ihličnaté vetvičky).

V druhom prípade má spodná časť štítu podobu klinu, ktorý je ukončený v strede štítu, kde pokračuje jeho štiepenie. Umiestnenie heraldických figúr zostáva rovnaké. Jednotlivé návrhy sa

odlišujú kombináciami farieb, ktoré však vždy rešpektujú zaužívané heraldické pravidlá.

Vypracoval: Miroslav Kollár

Použitá literatúra:

- Siebmacher, J. - Csergheo, G.: Wappenbuch des Adels von Ungarn
Nürnberg, Bauer und Raspe 1885 – 1892
- Kempelen, B.: Magyar nemes családok, I – XI. Budapest 1911 – 1932
- Nagy, I.: Magyarország családai és nemzékrendi táblakkal I – XIII
Pest 1857 – 1868
- Mysliveček, M.: Panoptikum symbolů, značek a znamení, Praha 1992
- Vlastivedný slovník obcí na Slovensku, Bratislava 1977
- Okres Topoľčany, Obzor 1988
- Varsik, B.: Otázky vzniku a vývinu slovenského zemianstva, Bratislava 1988
- Fojtík, J.: Mestské a obecné pečate Trenčianskej župy